

KORRALDUS

17. november 2022 nr 320

Nõusolek maavara geoloogilise uuringu loa andmiseks Tõdva uuringuruumis

Korraldus kehtestatakse maapõueseaduse § 35 lõike 3 alusel.

1. ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1.1. AS Tariston (registrikood 10887843, edaspidi *loa taotleja*) esitas 17. juunil 2019. a Keskkonnaametile õigusaktidega sätestatud nõuetele vastava Tõdva uuringuruumi geoloogilise uuringu loa (edaspidi *uuringuluba*) taotluse.

Tõdva uuringuruum asub Harju maakonnas Saku vallas Tõdva külas riigile kuuluval kinnistul Viimsi metskond 48 (kinnistu registriora nr 12110250, katastritunnusega 71814:001:0471). Riigivara valitseja on Keskkonnaministeerium ja volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*). Tõdva uuringuruumi teenindusala pindala on 22,12 ha.

Loa taotleja kavandatava geoloogilise uuringu eesmärk on liiva ja kruusa tarbevaru uuring, mille käigus rajatakse kuni 40 puurauku ja 15 uuringukaevet sügavusega kuni 15 m. Uuringuluba taotletakse kolmeks aastaks ning uuringute tegijaks oleks OÜ Inseneribüroo STEIGER (registrikood 11206437).

1.2. Keskkonnaamet avaldas 18. juunil 2019. a maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 30 lõike 2 alusel uuringuloa taotluse esitamise kohta ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded teate ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks.

1.3. Keskkonnaamet teavitas 18. juuni 2019. a kirjaga nr 12-2/19/396-4 uuringuloa taotluse menetlusse võtmisest loa taotlejat, Saku Vallavalitsust, Maanteeametit (alates 1. jaanuarist 2021. a Transpordiamet) ja uuringuruumi teenindusala piirnevate kinnistute omanikke.

1.4. Avalikustamise käigus esitasid vastuväiteid eraisikud A.P., L.P., K.P., M.P. ja A.S., kes väljendasid muret, et pärast geoloogilist uuringut planeeritav karjäär halvendaks sealset looduskeskkonda ja kohalike elanike elamistingimusi. Vastuväidete esitajatele selgitas Keskkonnaamet, et uuringuloaga ei lubata alal maavara kaevandamist, vaid geoloogilise uuringu eesmärk on anda infot taotletavas uuringuruumis leiduva maavara koguse, kvaliteedi ja lasumistingimuste, samuti ümbruskonna veerežiimi kohta, mis annab varasemast rohkem teavet kaevandamistegevuse tegelike mõjude kohta. Lisaks palus eraisik J.M. informatsiooni, millisel alal täpsemalt paikneb Tõdva uuringuruum kinnistul Viimsi metskond. Keskkonnaamet selgitas, et uuringuruum hõlmab kinnistut osaliselt, ja saatis eraisikule J.M. Tõdva uuringuruumi plaani.

1.5. Keskkonnaamet küsis 18. juuni 2019. a kirjaga nr 12-2/19/396-5 RMK-lt MaaPS § 27 lõike 3 alusel riigivara valitseja kooskõlastust riigile kuuluva kinnisasja kasutamiseks geoloogiliseks uuringuks.

1.6. Keskkonnaamet küsis 18. juuni 2019. a kirjaga nr 12-2/19/396-6 Põllumajandusameti (alates 1. jaanuarist 2021. a Põllumajandus- ja Toiduamet) kooskõlastust maaparandussüsteemi KURTNA, TTP-243 alal geoloogilise uuringu tegemiseks.

1.7. Transpordiamet nõustus 20. juuni 2019. a kirjaga nr 15-5/19/29133-2 uuringuloa taotlusega ja palus enda kaasamist Tõdva uuringuruumiga tehtavate edasiste toimingute menetlusosaliseks.

1.8. Põllumajandus- ja Toiduamet kooskõlastas 28. juuni 2019. a kirjaga nr 14.2-1/16647 geoloogilise uuringu tegemise Tõdva uuringuruumi ja maaparandussüsteemi ühisosal tingimusel, et oleks tagatud maaparandussüsteemi toimimine vastavalt maaparandusseaduse §-le 47.

1.9. Keskkonnaministeerium andis 23. juuli 2019. a kirjaga nr 13-1/19/3446-3 Tõdva uuringuruumi asukoha riigivara valitsejana nõusoleku riigile kuuluva kinnisasja Viimsi metskond 48 (katastritunnus 71814:001:0471) kasutamiseks järgmistel tingimustel:

1.9.1. uuringu tegijal tuleb teavitada RMK Lääne-Harjumaa metsaülemat e-posti teel välitööde tegemisest vähemalt 10 kalendripäeva ette;

1.9.2. kui geoloogilise uuringu raames on vaja teha raiet, tuleb sellest teatada riigimetsa majandajale, kes sõlmib geoloogilise uuringu tegijaga kasvava metsa raadamiseks töövõtulepingu või raieõiguse omandamiseks kasvava metsa raieõiguse võõrandamise lepingu.

1.10. Keskkonnaamet saatis 27. septembri 2019. a kirjaga nr 12-2/19/396-19 MaaPS § 27 lõike 7 alusel uuringuloa taotluse ja selle kohta antava haldusakti eelnõu Saku Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks.

1.11. Saku Vallavolikogu ei nõustunud 21. novembri 2019. a otsusega nr 53 (edaspidi *otsus nr 53*) uuringuloa andmisega Tõdva uuringuruumis.

1.12. Keskkonnaamet küsis 27. detsembri 2019. a kirjaga nr 12-2/19/396-21 loa taotleja seisukohta Saku Vallavolikogu otsuse nr 53 ja uuringuloa taotluse menetluse jätkamise kohta.

1.13. Loa taotleja tegi 30. detsembri 2019. a e-kirjaga Keskkonnaametile ettepaneku taotleda MaaPS § 35 lõike 3 alusel uuringuloa andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt (edaspidi VV).

1.14. Keskkonnaamet pöördus 23. jaanuari 2020. a kirjaga nr 12-2/19/396-23 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) poole riigi huvi väljaselgitamiseks Tõdva uuringuloa taotluse menetluses.

1.15. MKM asus 25. veebruari 2020. a kirjas nr 17-1/20-0100/4932 seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine Tõdva uuringuruumis vastab riigi huvidele.

1.16. Keskkonnaamet pöördus 2. märtsi 2020. a kirjaga nr 12-2/20/66-3 keskkonnaministri poole riigi huvi väljaselgitamiseks Tõdva uuringuloa taotluse menetluses.

1.17. Keskkonnaministeerium palus 20. märtsi 2020. a kirjaga nr 13-1/19/3446-6 Keskkonnaametil täiendavalt küsida MKM-i arvamust seoses Tõdva uuringuruumi osalise kattumisega Rail Balticu raudtee trassikoridoriga ja raudtee ehitamise raames kavandatava maanteega. Lisaks teavitas

Keskkonnaministeerium, et keskkonnaministri seisukoht riigi huvi olemasolu või selle puudumise kohta antakse pärast MKM-i täiendava arvamuse esitamist.

1.18. Keskkonnaamet küsis 24. märtsi 2020. a kirjaga nr 12-2/20/66-5 MKM-i täiendavat arvamust seoses Tõdva uuringuruumi osalise kattumisega Rail Balticu trassikoridoriga ja raudtee ehitamise raames kavandatava maanteeaga.

1.19. MKM asus 17. aprilli 2020. a kirjas nr 17-1/20-0100/493234 seisukohale, et ta nõustub geoloogilise uuringu tegemisega Tõdva uuringuruumis, kuid kuni Rail Balticu põhiprojekti valmimiseni on kaevandamine trassikoridoris välistatud, sest see võib mõjutada raudteetrassi ehitust.

1.20. Keskkonnaamet pöördus 20. aprilli 2020. a kirjaga nr 12-2/20/66-7 teist korda keskkonnaministri poole riigi huvi väljaselgitamiseks Tõdva uuringuloo taotluse menetluses.

1.21. Keskkonnaminister asus 18. juuni 2020. a kirjas nr 13-1/19/3446-8 seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade kvaliteedi ja koguste seisukohalt olulist informatsiooni, mistõttu on geoloogilise uuringu loa andmine Tõdva uuringuruumis kooskõlas riigi huviga.

1.22. MTÜ Kodukoht Kiisa edastas 5. aprillil 2021. a e-kirjaga Keskkonnaametile 593 allkirja, mille andsid Saku valla Kiisa piirkonna kohalikud elanikud (edaspidi *kohalikud elanikud*). Allkirjadega väljendatakse kohalike elanike seisukohta, et maavara kaevandamine Tõdva uuringuruumis ei ole mingil juhul vastuvõetav, mistõttu ei nõustu kohalikud elanikud geoloogilise uuringu tegemisega Tõdva uuringuruumis.

1.23. Keskkonnaamet saatis 23. aprilli 2021. a kirjaga nr 12-1/21/8686 MKM-le VV poole pöördumiseks Tõdva uuringuruumi uuringuloo taotluse materjalid.

1.24. MKM valmistas ette VV-lt uuringuloo andmiseks nõusoleku küsimise korralduse ning saatis korralduse eelnõu ja seletuskirja 7. septembril 2022. a kirjaga nr 17-1/2022/5554-1 arvamuse avaldamiseks Saku vallale, loa taotlejale, Keskkonnaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, RMK-le, Transpordiametile, osäühingule Rail Baltic Estonia, MTÜ-le Kodukoht Kiisa ning taotletava alaga piirnevate kinnistute omanikele.

1.25. Transpordiamet nõustus 15. septembri 2022. a kirjaga nr 7.1-7/22/20332-2 korralduse eelnõu ja seletuskirjaga.

1.26. Keskkonnaministeeriumil puudusid 26. septembri 2022. a kirjas nr 1-5/22/4032-2 täiendavad ettepanekud ja märkused korralduse eelnõu ja seletuskirja kohta.

1.27. Saku Vallavalitsus leidis 26. septembri 2022. a kirjas nr 6-4/173-2 kokkuvõtlikult, et Saku Vallavolikogu ei ole oma seisukohta muutnud, mistõttu on Saku vald jätkuvalt uuringuloo andmise vastu ning ei nõustu korralduse eelnõu ja seletuskirjaga.

1.28. Eraisikud K.P., G.R., T.R., A.K. ja M.K. esitasid 28. septembril 2022. a arvamused korralduse eelnõu ja seletuskirja kohta. Eraisikud ei nõustu uuringuloo andmisega Tõdva uuringuruumis.

1.29. Teised menetlusosalised korralduse eelnõu ja seletuskirja kohta arvamusi ei esitanud.

2. SAKU VALLA, KOHALIKE ELANIKE, MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONI-MINISTEERIUMI NING KESKKONNAMINISTEERIUMI SEISUKOHAD SENISES MENETLUSES

2.1. Saku Vallavolikogu 21. novembri 2019. a seisukoht

2.1.1. Saku Vallavolikogu esitas 21. novembri 2019. a otsusega nr 53 Keskkonnaametile seisukoha, mille kohaselt ta ei ole nõus uuringuloo andmisega. Saku Vallavolikogu leiab kokkuvõtlikult, et võimalik kaevandamine rikub Saku valla elanike õigusi väga tugevalt, mistõttu ei saa vallavolikogu nõustuda geoloogilise uuringu tegemisega Tõdva uuringuruumis. Saku Vallavolikogu tõi otsuses nr 53 esile peamised põhjused, miks vald uuringuloo andmisega ei nõustu:

2.1.1.1. Tõdva uuringuruumis kavandatavad tegevused on vastuolus kohalike vallaelanike õigustatud vajaduste ja huvidega ning võimalik kaevandamisala asub olemasolevale asustusele liiga lähedal. Vastavalt uuringuloo taotlusele jäävad uuringuruumile lähimad majapidamised 100–150 m kaugusele. Kuna geoloogilise uuringu pikem eesmärk on siiski maavara kaevandamine, toob see kaasa sealsetele maaomanikele suure elukeskkonna muutuse, mis ei arvesta nende õigustatud ootusi oma rahulikule ümbruskonnale. Sealsed maaomanikud on pidanud niigi arvestama Rail Balticu raudtee rajamisega oma naabrusesse, kuid võimalik lisanduv karjääritegevus muudaks aastateks drastiliselt nende elukohta;

2.1.1.2. Tõdva uuringuruum jääb ka kohalikele elanikele olulisele metsamaale. Tegemist on eelkõige Tõdva küla ja Kiisa aleviku elanike jaoks tähtsa metsaga nii tervisespordi kui ka metsasaaduste korjamise seisukohast. Mets on hooajaliselt sisuliselt iga päev aktiivses kasutuses;

2.1.1.3. Tõdva uuringuruum jääb lisaks rohevõrgustiku tuumala sisse. Saku valla kehtivale üldplaneeringule¹ (kehtestatud 9. aprillil 2009. a) tuginedes tuleb seal vastavalt Harju maakonnaplaneeringu teemaplaneeringule „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ säilitada looduslike alade osatähtsus 90% ulatuses. Kuna planeeritav Rail Balticu raudtee läbiks kõnealust tuumala, siis on lubatud 10% looduslike alade hävitamine sellega seoses paratamatu. Ülejäänud osas tuleb seega looduslikud alad kindlasti säilitada, et rohevõrgustik siiski edasi toimiks;

2.1.1.4. Saku valla üldplaneering ja Saku valla arengukava² (vastu võetud 17. oktoobril 2019. a) ei näe ette uute kaevandusalade lisandumist Saku valla erinevatesse piirkondadesse. Hetkel toimub kaevandamine eelkõige Männiku ja Kirdalu külas. Ülejäänud piirkondades hoiab Saku vald ikkagi oma põhimõtet „Läbi roheline akna“. Uute võimalike kaevandamisalade lisandumine tuleb kõne alla siis, kui olemasolevatel mäeeraldistel on maavara ammendunud ja need on korrastatud. Ka siis peetakse oluliseks lubada uusi mäeeraldisi aladele, mis võimalikult vähe mõjutaksid olemasolevaid elanikke. Eespool nimetatud põhimõttest lähtuvalt ei kuulu Tõdva uuringuruum eeldatavalt ka edaspidi Saku valla perspektiivist lähtudes kaevandamiseks sobiliku ala alla.

2.2. Kohalike elanike 5. aprilli 2021. seisukoht

2.2.1. Kohalikud elanikud esitasid 5. aprillil 2021. a seisukoha, mille kohaselt maavara kaevandamine Tõdva uuringuruumis ei ole mingil juhul vastuvõetav, mistõttu ei nõustu nad geoloogilise uuringu tegemisega Tõdva uuringuruumis. Kohalike elanike põhjendused on järgmised:

¹ <https://www.sakuvald.ee/uldplaneering>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/429122021106>

2.2.1.1. igasugune võimalik tulevikus toimuv kaevandamistegevus piirkonnas on vastuolus kohalike elanike õigustatud ootustega elukeskkonna säilimisele;

2.2.1.2. Tõdva uuringuruumis kaevandamine rikub otsustavalt ja jäädavalt rohevõrgustikku ning on vastuolus Saku valla üldplaneeringuga. Mets seelses piirkonnas on kohalikele elanikele vaba aja veetmise ja metsasaaduste korjamise koht. Piirkond on rikkalik elupaik paljudele looma-, taime- ja linnuliikidele;

2.2.1.3. kohalikud elanikud on pidanud arvestama Rail Balticu raudtee rajamisega naabrusesse ja igasugused lisanduvad olulised muudatused maastikul ületavad kohalike elanike talumisevõimet. Raudtee rajamise avalikel aruteludel Saku vallas ei väljendanud riik ega arendaja vajadust rajada trassi äärde uusi kaevandusi ega tutvustanud vastavaid mõjusid;

2.2.1.4. riiklik huvi maavarade vastu on kaetud lähipiirkonda jäävate teiste kaevandustega. Tõdva uuringuruumi vahetus läheduses kulgeb juba olemasolev raudtee, mida saab kasutada rajatava Rail Balticu ehituseks vajaminevate maavarade juurdeveoks.

2.3. Vastuväited Saku Vallavolikogu 21. novembril 2019. a ja kohalike elanike 5. aprillil 2021. a esitatud seisukohtadele

2.3.1. Tõdva uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotlemise eesmärk on välja selgitada maavarade levik, kvaliteet ning keskkonnatingimused nende maavarade keskkonnahoidlikuks väljamiseks. Tegemist ei ole kaevandamisloa taotlusega. Geoloogiline uuring ja kaevandamine on erinevad tegevused. Samamoodi on geoloogilise uuringu loa taotlemine ja maavara kaevandamise loa taotlemine kaks eraldiseisvat menetlust, kus kohaliku omavalitsuse üksuse nõusolek on möödapääsmatu mõlemas menetluses eraldi. Juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus annab geoloogilise uuringu tegemiseks nõusoleku, ei ole omavalitsusüksus seotud kohustusega anda nõusolek kaevandamisloa andmiseks. Riigikohtu halduskolleegiumi kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punkti 12 kohaselt ei piira kohaliku omavalitsuse üksuse nõustumine uuringuloa andmisega mingilgi moel kohaliku omavalitsuse üksuse võimalust hiljem kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda. Samuti ei tekita uuringuloa andmine loa saajal õiguspärast ootust kaevandamisloa saamiseks. Saku Vallavolikogu ja kohalike elanike põhjendused pole enamasti seotud geoloogilise uuringu loa andmisega, vaid kaevandamisloa andmisega ning on seetõttu asjakohatud.

2.3.2. Kui uuringu käigus selgub, et kaevandamise alustamine ei ole otstarbekas ja võimalik, siis kaevandamisluba ei taotleta või vähemasti ei väljastata. Samas ei ole geoloogilist uuringut tegemata võimalik hinnata, kas üldse on võimalik ja otstarbekas Tõdva uuringuruumis hiljem kaevandada ning milline oleks sellega kaasnev keskkonnamõju. Kaevandamisloa menetluse alustamisel peab loa andja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) tähenduses andma hinnangu olulise keskkonnamõju esinemisele, mis tähendab, et kaevandamisloa taotluse menetluse käigus, kui see esitatakse, antakse vastused ka Saku Vallavolikogu ja kohalike elanike seisukohtades esile toodud keskkonnakaitselistele küsimustele. Alles pärast seda saab kaaluda, kas nimetatud asjaolud esinevad ja on olulised või kas neid tuleb ja saab leevendada ja kas kaevandamisluba saab anda.

2.3.3. Geoloogilise uuringu käigus tehakse tööd selliselt, et tööde lõppedes taastub keskkond endisesse olukorda. Geoloogilise uuringu tegemise käigus ei teki kaevandamise ja transpordiga kaasnevaid keskkonnamõjusid, kuna tegemist on täiesti erinevate protsessidega. Geoloogilise uuringu peamised keskkonnariskid on seotud arendaja töökultuuri ja -võtetega. Töö korrektsel

planeerimisel ja tegemisel ei kaasne kavandatava geoloogilise uuringuga olulist keskkonnamõju. Kavandatava geoloogilise uuringu mõju on lokaalne (st jääb uuringuruumi piiresse) ja ajutine.

2.3.4. Puurtööde tegemisel puudub otsene vajadus raieteks, sest puuraugud rajatakse võimaluse korral olemasolevatele metsasihtidele või metsapiirile. Juhul, kui geoloogilise uuringu raames on vaja teha raiet, tuleb see tegevus kooskõlastada RMK-ga. Kõik puurtööd toimuvad lühikest aega. Uuringu puuraugud likvideeritakse kohe pärast proovide võtmist, taastades uuringueelse olukorra. MaaPS § 84 lõike 1 kohaselt tuleb uuringu lõppemisel uuringuala korrastada. MaaPS § 86 lõike 3 kohaselt on korrastamiskohustus täidetud, kui Keskkonnaamet on uuritud maa korrastamise akti heaks kiitnud.

2.3.5. Saku Vallavolikogu ja kohalikud elanikud töid oma seisukohtades esile, et Tõdva uuringuruum asub kohalikele elanikele olulisel metsamaal, kus käiakse vaba aega veetmas ja metsasaadusi korjamas. Geoloogiline uuring ei takista ala kasutamist nimetatud eesmärkidel. Geoloogiline uuring on lühiajaline tegevus, mille välitööd kestavad üldjuhul mõned päevad ja ümbrus korrastatakse uuringueelsesesse seisukorda. Geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju minimaalne, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega. Praegusel juhul taotletakse uuringuluba kolmeks aastaks, kuid selle aja jooksul tehakse välitööd vaid piiratud aja jooksul ning suurem osa aega kulub uuringute käigus kogutud andmete analüüsile ning geoloogilise uurimistöö aruande ja graafiliste lisade koostamisele. Geoloogilise uuringu välitöödel on loa omaja kohustatud järgima kõiki keskkonnakaitse ja ohutustehnika nõudeid ning uuringupunktide rajamiseks kasutama tehnikat, mis on läbinud perioodilise tehnilise ülevaatuse.

2.3.6. Kuna geoloogiline uuring on lühiajaline tegevus, mille välitööd kestavad vaid mõned päevad, ei kahjusta geoloogiline uuring piirkonna rohelist võrgustikku. Saku Vallavolikogu ja kohalike elanike seisukohtades puuduvad argumendid, mille põhjal oleks võimalik järeldada, et geoloogilise uuringu tegemine ohustaks roheline võrgustiku toimimist. Uuringuloa andmine ei ole vastuolus Saku valla üldplaneeringuga. Saku valla kehtiva üldplaneeringu (kehtestatud 9. aprillil 2009. a) kohaselt on valla maa-alale jääva rohevõrgustiku määratlemisel lähtutud Harju maakonnaplaneeringu teemaplaneeringust „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“. Nimetatud teemaplaneering ei välista täielikult ei uuringute tegemist ega ka kaevandamist. Teemaplaneeringu p 2.1.1 kohaselt ei ole roheline võrgustiku planeerimise eesmärgiks ulatusliku „roheline pinna“ määratlemine ja selle majandustegevusest välja jätmine, vaid eelkõige loodus- ja keskkonnakaitselikult põhjendatuma ruumi struktuuri tagamine, tuginedes erinevatele arengusuundumustele, infrastruktuuri paiknemise ja vajaduste analüüsile. Seda, kas teemaplaneering välistab kaevandamise rohevõrgustiku tuumalas, on käsitlenud ka Riigikohtu halduskolleegium kohtuasjas nr 3-3-1-35-13 tehtud otsuse punktis 17, asudes seisukohale, et lähtudes seletuskirja sõnastusest, ei välista teemaplaneering kolleegiumi hinnangul täielikult maardla rajamist.

2.3.7. Riigihalduse ministri 9. aprilli 2018. a käskkirjaga nr 1.1-4/78 kehtestati Harju maakonnaplaneering 2030+³ ja tunnistati eelmises punktis nimetatud teemaplaneering kehtetuks. Harju maakonnaplaneeringus 2030+ määratud roheline võrgustiku lähtealused tuginevad kehtetuks tunnistatud teemaplaneeringule. Harju maakonnaplaneeringu 2030+ kohaselt arvestab loa andja loa menetluses kaevandussoovi ja roheline võrgustiku koridori kattuvusel vajadusega säilitada roheline võrgustiku toimivus, töötades vajaduse korral välja leevendavad meetmed. Vajaduse korral tuleb teha keskkonnamõju hindamine. Maardlate kasutuselevõtul tuleb vältida võimaluse korral alasid, mis asuvad väärtuslikel põllumajandusmaadel, väärtuslikel maastikel, rohelistes võrgustikus ja linnade puhkealadena määratud linnade rohevööndis. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb kaaluda eelnevalt kaasnevaid mõjusid väärtuslikele

³ [Harju maakonnaplaneering 2030+ | Maakonnaplaneering.ee](http://Harju.maakonnaplaneering.2030+.Maakonnaplaneering.ee)

maastikukomponentidele. Geoloogiline uuring aitabki välja selgitada, kas üldse on võimalik ja otstarbekas Tõdva uuringualal hiljem kaevandada ning milline oleks sellega kaasnev keskkonnamõju. Seega ei ole uuringuloa andmine vastuolus ka Harju maakonnaplaneeringuga 2030+.

2.3.8. Saku vald on Saku Vallavolikogu 21. septembri 2017. a otsuse nr 56 alusel asunud koostama Saku valla uut üldplaneeringut⁴. Uue üldplaneeringu koostamisel on lähtutud Harju maakonnaplaneeringu 2030+ tingimustest. Uue üldplaneeringu eelnõus (seisuga veebruar 2022. a) on esile toodud, et väärtuste säilitamiseks ja roheline võrgustiku sidususe ning toimivuse tagamiseks (sh riiklike õigusaktidega ja kõrgemalseisvate planeeringutega määratud ülesannete täitmiseks) tuleb võimaluse korral vältida alasid, mis asuvad väärtuslikul põllumajandusmaal, väärtuslikel maastikel ja roheline võrgustiku aladel. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid väärtuslikele maastikukomponentidele ja vajaduse korral rakendada leevendusmeetmeid. Rohelise võrgustiku alal kaevandamisloa menetlemisel tuleb vajaduse korral koostada eksperdihinnang või teha keskkonnamõjude hindamine.

2.3.9. Saku valla arengukava ei keela taotletavat geoloogilist uuringut. Geoloogilise uuringu loa taotluse menetlust ega ka hilisemat kaevandamisloa andmist ei saa vastandada kohaliku omavalitsuse üksuse strateegiliste dokumentidega. Samasugusele järeldusele on jõudnud Riigikohtu halduskolleegium 28. veebruari 2007. a lahendi nr 3-3-1-86-06 punktis 27: „Planeerimisseaduse § 7 lg 3 p 9 kohaselt on maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimuste määratlemine üks maakonnaplaneeringu eesmärke.“. Samasuguse regulatsiooni näeb ette ka kehtiva planeerimisseaduse § 56 lõike 1 punkt 5. Kolleegium jõuab nimetatud lahendi samas punktis järeldusele, et kaevandamisloa andmist ei muuda võimatuks ka asjaolu, et uue maardla avamine oleks vastuolus valla arengukavaga, ning et sellist kaevandamisloa andmisest keeldumise alust maapõuseadus ette ei näe. Kokkuvõtlikult märgib kolleegium, et kohaliku omavalitsuse üksuse vastuseis kaevandamisloa väljaandmisele ei tähenda, et luba pole üldse võimalik välja anda ja et kohaliku omavalitsuse üksuse poolse vaidlustamise korral võib kaevandamisloa välja anda, kui selleks on VV nõusolek. Samasugustele järeldustele saab jõuda ka geoloogilise uuringu loa andmisel.

2.3.10. Geoloogilisel uuringul on iseseisev väärtus ka siis, kui uuringule kaevandamist ei järgne. Saadud teabe alusel tehakse vajaduse korral muudatused maavarade registris, milles talletatud infot saab edaspidi kasutada näiteks uute planeeringute ja arengukavade koostamisel. Nii taotlejal kui ka kohaliku omavalitsuse üksusel on pärast uuringu tegemist võimalikus kaevandamisloa menetluses varasemast rohkem teavet kaevandamistegevuse tegelike mõjude kohta. Geoloogilise uuringuga saadud teave võimaldab kohaliku omavalitsuse üksusel hüpoteetilistele riskidele tuginemise asemel rajada oma arvamus uuringuga tõendatud teabele.

2.3.11. Kokkuvõtvalt ei ole Saku Vallavolikogu ja kohalikud elanikud põhjendanud väidetavat vastuseisu geoloogilise uuringu tegemisele. Geoloogiline uuring ei kahjusta kohalike elanike elukeskkonda ega ka piirkonna rohelist võrgustikku. Kui ala kohta esitatakse edaspidi kaevandamisloa taotlus, selgitatakse kaevandamisega seotud mõjud ja leevendusmeetmed välja selles menetluses ja taas küsitakse ka kohaliku omavalitsuse üksuse arvamust.

2.4. MKM-i ja Keskkonnaministeeriumi seisukohad senises menetluses

Kuivõrd ülekaalukas riigi huvi on määratlemata õigusmõiste, tuleb hinnang riigi huvi olemasolu kohta anda igas asjas eraldi, arvestades konkreetse juhtumi erisusi ja eripärasid. Konkreetse juhtumi

⁴ [Saku valla uue üldplaneeringu koostamine - Saku Vallavalitsus \(sakuvald.ee\)](https://sakuvald.ee)

põhiselt ülekaaluka riigi huvi hindamisel ja VV nõusoleku küsimise algatamisel lähtutakse muu hulgas MKM-i ja Keskkonnaministeeriumi arvamustest.

2.4.1. MKM-i 2020. a arvamus

MKM on 25. veebruari 2020. a kirjas jõudnud seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine vastab riigi huvidele, ja nõustus uuringuloa andmisega Tõdva uuringuruumis. Geoloogilise uuringu tegemine ja varu arvele võtmine keskkonnaregistri maardlate nimistus (uue nimetusega maavarade register⁵) ei anna taotlejale kaevandamise õigust, kuid annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt kindlasti olulist informatsiooni. Igakülgne informatsioon Rail Balticu trassikoridori vahetus läheduses paiknevate maavara varude kohta muudab maavara võimaliku kasutamise suhteliselt soodsamaks võrreldes kaugemates piirkondades asuvate varudega.

2.4.2. Keskkonnaministeeriumi 2020. a arvamus

Keskkonnaminister on 18. juuni 2020. a kirjas asunud seisukohale, et geoloogilise uuringu loa andmine Tõdva uuringuruumis on kooskõlas riigi huviga. Geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade kvaliteedi ja koguste seisukohalt olulist informatsiooni, mis aitab paremini planeerida riigile oluliste infrastruktuuriobjektide ehitamist ja annab infot selleks vajalike ehitusmaavarade ressursi kohta, arvestades siinkohal, et geoloogilise uuringu luba ei anna taotlejale õigust kaevandamiseks.

2.5. Arvamused Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu ja seletuskirja kohta ning selgitused arvamuste kohta

Arvestades loa taotleja taotlust ning MKM-i ja Keskkonnaministeeriumi seisukohti riigi huvi esinemise kohta, otsustas Keskkonnaamet MaaPS § 35 lõike 3 alusel taotleda VV nõusolekut uuringuloa andmiseks. MKM valmistas selleks ette VV korralduse eelnõu ja seletuskirja, mis esitati 7. septembri 2022. a kirjaga nr 17-1/2022/5554-1 arvamuse avaldamiseks Saku vallale, loa taotlejale, Keskkonnaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, RMK-le, Transpordiametile, osatühingule Rail Baltic Estonia, MTÜ-le Kodukoht Kiisa ning taotletava alaga piirnevate kinnistute omanikele. Arvamuse esitasid Saku Vallavalitsus ning eraisikud K.P., G.R., T.R., A.K. ja M.K. Teised menetlusosalised oma arvamust ei esitanud.

2.5.1. Saku Vallavalitsuse 26. septembri 2022. a arvamus

Saku Vallavalitsus esitas 26. septembril 2022. a arvamuse korralduse eelnõu ja seletuskirja kohta. Saku Vallavalitsus leidis kokkuvõtlikult, et Saku Vallavolikogu ei ole oma seisukohta muutnud, mistõttu on Saku vald jätkuvalt uuringuloa andmise vastu ning ei nõustu korralduse eelnõu ja seletuskirjaga. Saku Vallavalitsuse seisukohad on järgmised:

2.5.1.1. korralduse eelnõus on ülekaaluka riigi huvi põhjenduseks toodud põhimõtte, et uuringul on iseseisev väärtus, ja korduvalt on esile toodud, et geoloogiline uuring ei tähenda kaevandamist ja kaevandamisega seotud mõjusid. Samas on käesoleva korralduse punktides 3.3.2.2, 3.3.2.3 ja 3.3.2.4 pikalt selgitatud, kuidas oleks selles asukohas kaevandamine vajalik. Seega annab VV oma korraldusega mitmes punktis väga selgelt märku, et Tõdva uuringuruumi puhul on edasine kaevandamine vägagi vajalik. See läheb vastuollu selgitustega, et uuringuluba ei tähenda kaevandamist;

⁵ keskkonnaministri 8. juuni 2022. a määrusega nr 25 asutati uus andmekogu nimetusega maavarade register. Määruse jõustumisega viidi maardlate nimistu andmed üle maavarade registrisse.

2.5.1.2. kuigi konkreetselt käsitleb praegune menetlus uurimise loa üle otsustamist, siis on tegelik reaalne eesmärk siiski kaevandamine ja selle Saku Vallavolikogu igal juhul välistab. Seetõttu pole ka geoloogilise uuringu tegemine praegusel juhul kohane ja vajalik. Eelnevat arvesse võttes ei ole majanduslikult ega muul moel otstarbekas asjaomasel alal geoloogilist uuringut teha. Kui riiklikult on olemas vajadus saada uut informatsiooni Eestis asuvate maavarade täpsema leviku ja omaduste kohta, siis peaks sellise ulatuslikuma uuringu tegema riiklikul tasandil, mitte ühe konkreetse mäeeraldise ja kaevandamisega seotud eraettevõtte kaudu. Selleks on loodud Eesti Geoloogiateenistus (edaspidi *EGT*). Kui riigil uuringute jaoks raha ei ole, oleks kohane uuringute tegemiseks korraldada riigihange. Juhul, kui riik ise ei korralda maavaravaru uuringuid eeltoodud viisil, on võimalik see delegeerida kohaliku omavalitsuse üksusele, et saada riigile vajalikku informatsiooni maavarades leviku ja omaduste kohta;

2.5.1.3. Männiku piirkonnas Tallinna-Saku liivamaardlas on Rail Balticu ehitamiseks piisav liivaressurss olemas ja täiendavalt Tõdva piirkonnas ei ole vaja edaspidi maavara kaevandada;

2.5.1.4. tegemist on perspektiivitu uuringuga, kuna uuringuala asub rohevõrgustiku tugi- ehk tuumalas, kus tuleb lähtuda rohelise võrgustiku eesmärkidest ja tagada rohelise võrgustiku toimimine. Vastavalt Harju maakonnaplaneeringule 2030+ ja Saku valla üldplaneeringule tuleb rohevõrgustiku tugi- ehk tuumalal säilitada looduslike alade osatähtsus 90%. Rail Balticu rajamisel juba asendatakse osa looduslikust alast tehisliku alaga ja sellega häiritakse rohelise võrgustiku toimimist. Täiendava negatiivse mõjuga tegevust ei ole enam võimalik lubada.

2.5.2. Eraisikute K.P., G.R., T.R., A.K. ja M.K. 28. septembri 2022. a arvamused

Eraisikud K.P., G.R., T.R., A.K. ja M.K. esitasid 28. septembril 2022. a arvamused korralduse eelnõu ja seletuskirja kohta. Eraisikud ei nõustu uuringuloa andmisega Tõdva uuringuruumis. Eraisikute seisukohad on järgmised:

2.5.2.1. geoloogiline uuring Tõdva uuringuruumis ei ole vastuvõetav, sest uuringu eesmärk on rajada karjäär, mis halvendab oluliselt piirkonnas elavate inimeste elu- ja looduskeskkonda;

2.5.2.2. geoloogiline uuring vähendab piirkonna elanike kinnistute väärtust. Uuringu tegemine muudab Tõdva uuringuala potentsiaalseks kaevandusalaks ehk sisuliselt maavarade reserviks, mis sisult tähendab ka seda, et varem või hiljem asutakse sellel kinnistul kaevandama;

2.5.2.3. uuringuloa andmiseks puudub ülekaalukas riigi huvi. Korralduse eelnõus ja seletuskirjas toodu viitab pigem loa taotleja huvidele kui ülekaalukale riigi huvile. Riigi huvi on põhistatud deklaratiivsete loosungitega ning abstraktse ja hüpoteetilise huviga uuringutest saadava informatsiooni vastu, samas ei nähtu korralduse eelnõust ega seletuskirjast, millised õigused ning millistel tingimustel saab riik uuringu tulemustele.

2.5.3. Selgitused Saku Vallavalitsuse 26. septembri 2022. a ning eraisikute K.P., G.R., T.R., A.K. ja M.K. 28. septembri 2022. a arvamuste kohta

2.5.3.1. Riigi huvi kaevandamiseks hinnatakse siis, kui esitatakse kaevandamisloa taotlus. Hetkel on tegemist uuringuloa taotlusega. Tuleb veel kord rõhutada, et geoloogiline uuring ja kaevandamine on erinevad tegevused ning geoloogilise uuringu loa taotlemine ja kaevandamise loa taotlemine on kaks eraldiseisvat haldusmenetlust. Praegusel juhul annab VV hinnangu sellele, kas Tõdva uuringuruumis geoloogilise uuringu tegemiseks on olemas ülekaalukas riigi huvi. Geoloogilise uuringu käigus kogutud informatsioon võimaldab teha kaalutletud ja motiveeritud otsuseid

võimaliku tulevase kaevandamise kohta, sealhulgas otsustada ka seda, kas esineb riigi huvi selles kohas maavara kaevandada. Korralduse punktides 3.3.2.2, 3.3.2.3 ja 3.3.2.4 on esile toodud riigi planeeritavate taristuobjektide liiva ja kruusa vajadus ning antud hinnang Tõdva uuringuruumi materjali võimalikule kasutusele, aga seda eeldusel, et seal leidub sobivat maavara ja selle maavara kaevandamiseks saab anda kaevandamisloa. Praegusel hetkel ei ole teada, kas Tõdva uuringuruumis üldse leidub sobivat maavara ning kas üldse on võimalik ja otstarbekas hiljem kaevandada ning milline oleks sellega kaasnev keskkonnamõju. Välistada ei saa võimalust, et sellel alal kaevandamine ei ole uuringutulemusi arvestades põhjendatud.

2.5.3.2. Geoloogilise uuring ei halvenda piirkonnas elavate inimeste elu- ja looduskeskkonda, nagu viitavad eraisikud oma arvamuses. Geoloogilise uuringu käigus tehakse tööd selliselt, et tööde lõppedes taastub keskkond endisesse olukorda (MaaPS §-d 84 ja 86). Geoloogilise uuringu tegemise käigus ei teki kaevandamisega kaasnevaid keskkonnamõjusid, kuna tegemist on täiesti erinevate protsessidega. Geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju minimaalne, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega. Samuti ei vähenda geoloogiline uuring piirkonna elanike kinnistute väärtust. Praegusel juhul ei ole kohalikud elanikud toonud esile mingeid tõendeid, mis sellele viitaks. Riigikohtu halduskolleegium on kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punktis 19 märkinud, et üldreeglina uuringu tegemine ei alanda kinnisvarahindu ega mõjuta elukeskkonda. Vale on väita, justkui uuringu tegemine ja varu arvele võtmine tähendaks kohe automaatselt kaevandamist. Oluline on rõhutada, et geoloogilise uuringu tegemine ja maavaravaru arvele võtmine maavarade registris ei anna uuringuloa taotlejale kaevandamise õigust.

2.5.3.3. Saku Vallavalitsus tõi oma seisukohas esile, et kuna geoloogilise uuringu kaugem eesmärk on siiski kaevandamine, mille Saku vald Tõdva uuringuruumis välistab, ei ole geoloogilise uuringu tegemine Tõdva uuringuruumis vajalik. Riigikohtu halduskolleegiumi kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punkti 13 kohaselt on geoloogilisel uuringul iseseisev väärtus ka siis, kui uuringule kaevandamist ei järgne. Saadud teabe alusel tehakse vajaduse korral muudatused maavarade registris, milles talletatud infot saab edaspidi kasutada näiteks uute planeeringute ja arengukavade koostamisel. Geoloogilise uuringu tegemisel on eraldi väärtus ning seda sõltumata sellest, kas tulevikus hakatakse sellel alal maavara kaevandama või mitte.

2.5.3.4. Eraisikud on avaldanud arvamust, et uuringuloa andmiseks puudub ülekaalukas riigi huvi ja uuringuloa andmine on pigem seotud loa taotleja huvidega. Lisaks tõstatavad eraisikud küsimuse, millised õigused saab riik uuringu tulemustele. Praegusel juhul esineb ülekaalukas riigi huvi saada taotletaval alal maavara kohta informatsiooni, mis aitab hinnata Tõdva uuringuruumis kaevandamise võimalikkust ning sellega kaasnevat keskkonnamõju ja võimaldab otsustada ka seda, kas üldse esineb riigi huvi kaevandamiseks. Geoloogilise uuringu tulemusel saadava geoloogilise teabe säilitamist reguleerib MaaPS § 25. Uuringu tegija esitab uuringuaruande Maa-ametile, kes vaatab aruande läbi ja otsustab maavara arvele võtmise maavarade registris. Seejärel edastab Maa-amet uuringuaruande EGT-le, kelle üheks tegevusvaldkonnaks on geoloogilise teabe säilitamine ja kes teeb uuringuaruande kättesaadavaks Eesti Geoloogiafondis⁶. Eesti Geoloogiafond sisaldab Eestis tehtud maapõuealaste uuringute tulemusel koostatud aruandeid ning see on avalik ja kättesaadav kõigile.

2.5.3.5. Saku Vallavalitsus on avaldanud arvamust, et kui riiklikult on olemas vajadus saada uut informatsiooni Eestis asuvate maavarade täpsema leviku ja omaduste kohta, peaks sellise ulatuslikuma uuringu tegema riiklikul tasandil EGT, mitte ühe konkreetse mäeeraldise ja kaevandamisega seotud eraettevõtte kaudu. Geoloogilisi uurimistöid ja uuringuid teevad nii riik kui ka erasektor. Kehtiva õiguse kohaselt esitab huvitatud isik Keskkonnaametile vastava taotluse

⁶ <https://fond.egt.ee/fond/>

uuringuloo saamiseks. Huvitatud isik valib ise välja ala, kus ta soovib maavara uurida. Pärast taotluse esitamist hindab Keskkonnaamet, kas MaaPS kohaselt esineb alust keelduda uuringuloo andmisest. Kui uuringuloo andmisest keeldumise alused puuduvad, annab Keskkonnaamet huvitatud isikule uuringuloo. Uuringuloo taotlemise protsess kehtib ka EGT-le, kes teeb riigi tellimusel geoloogilisi uurimistöid ja uuringuid, aga seda just laiemas vaates, mitte ühe mäeeraldise piires. EGT üheks ülesandeks on analüüsida ehitusmaavarade levikut, kaevandamist, kasutamisperspektiive ja varustuskindlust ning tõsta esile need piirkonnad, kus loodusliku maavara omaduste järgi võib eeldada ehitussektorile, eelkõige teedehitusele vajaliku toorme kaevandamist. MKM-i tellimusel on valminud uurimistööd ehitusmaavarade leviku, kaevandamise ja kasutamise kohta Harju, Rapla ja Pärnu maakonnas⁷ ning 2022. a lõpuks valmib uurimistöö Järva maakonna kohta⁸.

2.5.3.6. Mis puudutab Saku Vallavalitsuse seisukohta, et Tõdva piirkonnas ei ole vaja edaspidi kaevandada, kuna piirkonnas on piisav liivaressurss olemas, siis hetkel uuringuloo taotlemise faasis ei saa anda hinnangut, kas Tõdva uuringuruumis saab kaevandada või mitte. Nagu juba märgitud, siis praegu ei ole teada, kas Tõdva uuringuruumis leidub sobivat maavara ning kas seal on võimalik ja otstarbekas kaevandada.

2.5.3.7. Rohevõrgustiku toimimisega ning Harju maakonnaplaneeringuga 2030+, Saku valla üldplaneeringuga ja Saku valla arengukavaga seotud väidetele on vastatud korralduse punktides 2.3.6–2.3.9. Saku Vallavalitsuse seisukohas puuduvad argumendid, mille põhjal oleks võimalik järeldada, et geoloogilise uuringu tegemine ohustaks rohevõrgustiku toimimist. Geoloogilise uuringu loa andmine ei ole vastuolus maakonnaplaneeringuga, valla üldplaneeringuga ega ka valla arengukavaga.

3. RIIGI HUVI GEOLOOGILISE UURINGU TEGEMISEKS TÕDVA UURINGURUUMIS

3.1. Õigusnormid

3.1.1. MaaPS § 1 lõike 1 järgi on maapõueseaduse eesmärk tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses.

3.1.2. MaaPS § 17 lõike 2 kohaselt on geoloogiline uuring lubatud uuringuloo alusel.

3.1.3. MaaPS § 20 lõike 2 kohaselt geoloogilise uuringu käigus:

3.1.3.1. selgitatakse looduslike lasundite, sealhulgas maavara levik, lasumistingimused, koostis ja tehnoloogilised omadused ning määratakse uuritavate looduslike lasundite, sealhulgas maavara võimalikud kasutusalaad;

3.1.3.2. hinnatakse uuringuruumi ja selle ümbruse hüdroloogilisi ja hüdrogeoloogilisi tingimusi, nende võimalikku muutumist kaevandamise käigus ning määratakse kaevandamise mõjupiirkonna ulatus;

3.1.3.3. kavandatakse abinõud kaevandamisel maapõues tekkivate võimalike keskkonnohtude vältimiseks ja keskkonnariskide vähendamiseks võimalikult suures ulatuses;

3.1.3.4. tehakse ettepanek maavaravaru kategooria määramiseks;

3.1.3.5. uuritakse maavara otsingu kohta kehtestatud nõuetele vastava täpsusega kõiki uuringuruumis leiduvaid maavarasid ja looduslikke lasundeid, mille kasutuskõlblikuna säilitamine ei ole uuritava maavara või kivimi, setendi, vedeliku või gaasi lasundi hilisema kaevandamise käigus mäetehniliselt võimalik.

⁷ <https://egt.ee/tegevusvaldkonnad-ja-eesmärgid/maapoueressursid/ehitusmaavarad>

⁸ <https://egt.ee/projektid/maapoueressursid/ehitusmaavarade-levik-kaevandamine-ja-kasutamine-jarva>

3.1.4. MaaPS § 35 lõike 1 punkti 10 kohaselt keeldutakse uuringuloa andmisest, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega.

3.1.5. MaaPS § 35 lõike 3 kohaselt, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega, võib loa andja taotleja ettepanekul taotleda loa andmise nõusolekut VV-lt. VV annab loa andmiseks nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi.

3.2. Riigi huvi määratlemise alused

3.2.1. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 5 järgi on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult.

3.2.2. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on leidnud kohtuasjas nr 3-4-1-9-09 tehtud otsuse punktis 25, et „maavarade säästliku kasutamise kavandamine ei saa põhiseaduse kohaselt toimuda üksnes ühe omavalitsusüksuse piires, vaid see peab lähtuma riiklikest huvidest ja vajadusest tagada maavarade säästlik kasutamine kogu riigis. Üksikul omavalitsusüksusel ei ole täielikku ülevaadet maavarade levikust kogu riigis ja seetõttu nende uurimise ja kaevandamise üksikasjadest, mis võimaldaksid tal langetada kaevandamisega nõustumise kohta üleriigiliselt adekvaatse lõppotsuse. Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et maavarade kasutamise üle otsustamine on põhiseadusega haaratud riigielu küsimuste hulka.“. Kolleegium leidis samuti, et maapõueseaduses sisalduv kohaliku omavalitsuse üksuse enesekorraldusõiguse piirang ei ole kuigi intensiivne ning et riive on mõõdukas, kui VV kaalub nõusoleku andmisel, millised on need üleriigilised sotsiaalsed, keskkonnahoiu- või majandushuvid, mis siiski tingivad vajaduse kaaluda lubade väljastamist just konkreetse omavalitsusüksuse territooriumi kohta (punktid 32 ja 33).

3.2.3. MaaPS ei ava mõiste *ülekaalukas riigi huvi* sisu. MaaPS seletuskirja kohaselt on riigi huvi määratlemata õigusmõiste ning selle selgitamisel lähtutakse konkreetsest olukorrast. Riigi huvi selgitatakse eri ametkondade koostöös. MaaPS § 1 lõike 1 kohaselt on seaduse eesmärk tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses. Seaduse eesmärgist kantuna tuleb selgitada ka ülekaaluka riigi huvi mõistet. Riigi huvi defineerimisel lähtutakse muu hulgas maavara olulisusest, maavara omandist, Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvamusest. Ülekaalukas riigi huvi võib esineda strateegiliselt olulise maavara otsingus, mõne tööstussektori toorainepuuduses või muus sellises laialdase mõjuga asjaolus.

3.2.4. Riigi huvi üldiselt on käsitatud kui riigi üldise arengu seisukohalt vajalikku või riigikaitselist huvi, mis on väljendatud riiklikult kehtestatud strateegilistes jm dokumentides. Riigikogu 6. juuni 2017. a otsusega vastuvõetud strateegiadokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ kohaselt on Eesti pikaajaline eesmärk maapõue valdkonnas tagada maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele suunatud keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus.

3.2.5. Riigi huvi on, et maapõueressursse kasutataks tõhusalt, välistades ülemäärase ja raiskava kasutuse. Maapõueressursside kasutusega seotud otsuste tegemiseks on oluline, et oleks kvaliteetne info ressursside paiknemise ja olemasolu kohta. Geoloogiliste uuringute käigus kogutud informatsioon võimaldab otsustada ka seda, kas üldse esineb riigi huvi kaevandamiseks. Geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni ning on juba ainuüksi seetõttu kooskõlas riigi huviga.

3.2.6. Maavarade kasutamise tingib nende tarbimise vajadus kõigis olulistes majandusvaldkondades. Kasvav toorme vajadus ka riiklikult tähtsate ehitusobjektide ehitamisel toob paratamatult kaasa selle, et vajalik on kasutada suuremas ulatuses ka maavarasid. Uusi kruusa-, liiva- ja lubjakivikarjääre avamata pole võimalik ehitada. Eesmärged on võimalik ellu viia kohaliku kogukonnaga arvestades. Kui soovitakse säilitada või parandada praegust elustandardit, tuleb kasutada ka loodusressursse, sh maavarasid.

3.2.7. Riigi huvi elluviimiseks on vajalik, et oleks ülevaade olemasolevatest maapõue ressurssidest, nende väärindamise võimalustest, saadavate toodete konkurentsivõimekorrast, maapõue kasutamisega kaasnevatest keskkonna- ja terviseohtudest ja georiskidest. Seejuures peab maapõuealase informatsiooni kogumine ja vajaduse korral olemasolevate andmete uuendamine olema järjepidev, sest ajakohaste andmete omamine on oluline nii võimaluste kui ka ohtude teadmiseks ja nendest lähtudes otsuste tegemiseks. Uuringutulemuste iseseisvat väärtust, tähendust ja vajalikkust on käsitlenud ka Riigikohtu halduskolleegium kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punktis 13. Riigikohus leidis, et uuringutulemustel on iseseisev väärtus sõltumata sellest, kas uuringule kaevandamine järgneb või mitte, kuna saadud teavet saab kasutada näiteks erinevate planeeringute ja arengukavade koostamisel, aga ka hilisemas võimalikus kaevandamisloa taotluse menetluses.

3.2.8. Ehitusmaavaradest lähtudes on riigi huvi tagada tarbijate, eelkõige riigi infrastruktuuri ehitusobjektide nõuetekohane ja majanduslikult optimaalne varustamine kvaliteetsete ehitusmaavaradega, luua tingimused kaevandamise ja kasutamise tehnoloogia igakülgseks arenguks, võttes tarvitusele kõik meetmed ehitusmaavarade ratsionaalseks kasutamiseks ning maavara ja keskkonna kaitsmiseks.

3.3. Ülekaaluka riigi huvi põhjendus geoloogilise uuringu tegemiseks Tõdva uuringuruumis

3.3.1. Liiva ja kruusa geoloogiliste uuringute tegemise vajalikkus Harju ja Rapla maakonnas

3.3.1.1. Maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele kaasa aitav keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus on võimalik juhul, kui riigil on olemas kvaliteetne geoloogiline informatsioon. Maapõuepoliitika põhialustes tuuakse esile, et kvaliteetse geoloogilise informatsiooni omamine on lisaks maavarade kasutuselevõtu vajaduse hindamisele oluline ka teiste keskkonnakasutusega seotud tegevuste planeerimisel, riskide hindamisel ja tegevuste elluviimisel. Olulisemad neist on loodus- ja põhjavee kaitse, veevarustuse, jäätme korralduse ja ehitiste planeerimine ning keskkonnamõju hindamine.

3.3.1.2. Ehitusmaavara saab kaevandada ainult seal, kus see geoloogiliste protsesside tulemusena on tekkinud, kus lasund on geoloogiliselt uuritud ja maavarana arvele võetud ning kus mäetehnilised tingimused on kaevandamiseks sedavõrd soodsad, et kaevandamine on majanduslikult otstarbekas. Taotleja taotleb uuringuluba ehitusmaavarade (liiva ja kruusa) uuringuteks. Planeeritavad teedeehituse objektid (riigiteede tehohiukava 2021–2030⁹) ja Rail Balticu raudteetrassi rajamine on suurendanud ja suurendavad tulevikus märgatavalt nõudlust ehitusmaavarade järele, mille tõttu on riigi huvi tagada ehitusmaavarade ratsionaalne uurimine ja kasutamine eelkõige seal, kus seda looduskaitseks ja muud piirangud ei piira.

3.3.1.3. EGT koostas 2018. aastal MKM tellimusel uurimistöö ehitusmaavarade leviku, kaevandamise ja kasutamise kohta Harju maakonnas¹⁰ (edaspidi *EGT Harjumaa uurimistöö*). Töö

⁹ Riigiteede tehohiukava 2021–2030. <https://www.transpordiamet.ee/teehoiukava>

¹⁰ Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas. Eesti Geoloogiateenistus, 2018. <https://fond.egt.ee/fond/egf/8994>

eesmärk oli anda ülevaade maakonna ehitusmaavarade ressurssidest ning nende kasutamisest, hinnates praegust olukorda varustuskindlusest lähtudes ja kirjeldades ehitusmaavaradega varustatuse võimalusi detailsemalt kuni aastani 2030 ning perspektiiviga kuni aastani 2050. EGT Harjumaa uurimistöo toob esile, et arvestades viimaste aastate kaevandamise mahtusid, on liiva- ja kruusamaardlates asuvad mäeeraldised Harjumaal varustuskindluse arvutuse järgi (seisuga 13. november 2018. a) kindlustatud maavaraga pikemaks perioodiks. Kuid püüdes täpsemalt hinnata maavarade registris arvele võetud liiva ja kruusa kasutusvõimalusi, tekib probleem arvele võetud maavara kvaliteedinäitajate vastavusega ehitussektoris vajatava toorme nõuetele. Seetõttu ei saa maavarade registris arvele võetud liiva- ja kruusavaru kogust üksühese vastavusega üle kanda ehituses (eriti raudtee- ja teedeehituses) kasutatavaks toormeks. Harjumaal on liiva ja kruusaga kõige paremini varustatud maakonna idaosa. Kuna ehitusmaavarade (sh liiva ja kruusa) nõudlus kasvab Harjumaale ja naabermaakondadesse planeeritud suurte taristuobjektide ehitamise tõttu, on pikemaajalise varustuskindluse tagamiseks Harjumaal vajalik teha geoloogilisi uuringuid täiendava varu arvele võtmiseks. Ka Teede Tehnokeskus AS 2017. a valminud uuringus „Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring“¹¹ (edaspidi *Teede Tehnokeskuse uuring*) jõutakse järeldusele, et arvestades Harjumaa liiva ja kruusa varusid, langeb liiva ja kruusa varustuskindlus Harjumaal uute varude lisandumiseta vahemikus 2020–2025 kriitilise piiri lähedale.

3.3.1.4. Kuna Tõdva uuringuruum asub Lõuna-Harjumaal Raplamaale väga lähedal (ca 4 km Rapla maakonna piirist), siis on oluline siinkohal käsitleda ka Raplamaa liiva-kruusa varude olukorda. EGT 2020. aastal koostatud uurimistöös ehitusmaavarade leviku, kaevandamise ja kasutamise kohta Rapla maakonnas¹² (edaspidi *EGT Raplamaa uurimistöo*) on kirjeldatud, et liiva- ja kruusavarud tervikuna on Eestis suured, kuid ehitustegevuseks sobivad varud on mitmes Eesti maakonnas pigem rahuldavas seisus. Esiteks, kuna looduses sageli ei leidu otseselt ehitusmaavara kvaliteedinõuetele vastavat liiva ja kruusa, kasutatakse nõutava kvaliteedi saavutamiseks erinevaid rikastamisviise (sõelumine, pesemine, purustamine). Need rikastamisvõtted annavad aga vajaliku tulemuse vaid siis, kui algmaterjal on piisavalt jämedateraline ja sellise jämedateralise ning vähese savi- ja tolmusisaldusega liiva- ja kruusavarud on Eestis pigem väikesed. Teiseks paiknevad liiva- ja kruusamaardlad ebaühtlaselt: Tartu ja Saare maakonnas on neid palju, kuid Rapla ja Järva maakonnas vähe. Samuti on liiva- ja kruusamaardlatega seotud positiivsed pinnavormid sageli võetud looduskaitse alla. See tekitab konfliktse olukorra looduskaitsest tulenevate piirangute ja majandustegevuse arendamiseks vajalike ehitusmaavarade kasutamise vahel.

3.3.1.5. EGT Raplamaa uurimistöo kohaselt on praeguse varustuskindluse arvutuse järgi Raplamaal varustuskindlus liiva ja kruusaga tagatud kuni 20 aastaks, kuid selles arvutuses ei ole arvesse võetud plaanitavaid suuremahulisi taristuobjekte ega ehitusmaavarale kehtivaid kvaliteedinõudeid teetööde jaoks ning seetõttu on rahuldav varustuskindlus liiva ja kruusaga vaid näiline. Teede Tehnokeskuse uuringus esitatud seisukoha järgi on raudteetaristu rajamise jaoks liiva ja kruusaga varustuskindlus Raplamaal kriitiline ning seda nii väikese kui ka suure savi- ja tolmuosakeste sisaldusega liiva ning kruusa puhul. See viitab, et Raplamaal tuleb liiva ja kruusa omadusi sõelumisega parandada või kasutada Harjumaa varusid. Kui lisada juurde veel riigiteede ehituseks ja remondiks vajalik liiv ja kruus ning kohalike omavalitsuste vajadused, siis Raplamaa liiva ja kruusaga varustuskindlus on kriitiline.

3.3.1.6. EGT jõuab Harjumaa ja Raplamaa uurimistöödes seisukohale, et edukalt tehtud geoloogiline uuring väljendab ka riigi huvi, sest lisaks uuringu tulemusena arvele võetud varule esitatakse uuringu aruandes andmed ka uuringuruumi geoloogilise ehituse ja kivimite või setete omaduste kohta. Nende

¹¹ Rail Balticu ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade varustuskindluse uuring. Teede Tehnokeskus, 2017. <http://railbaltic.info/images/meta/170403%20RB%20varustuskindlus%20ARUANNE.pdf>

¹² Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Rapla maakonnas. Eesti Geoloogiateenistus, 2020. <https://fond.egt.ee/fond/egf/9334>

andmete põhjal on EGT-l võimalik täiendada ja parandada geoloogilise kaardistamise andmeid ning määrata maavarade kaevandamise perspektiivi. Seetõttu tuleb uuringu- ja kaevandamislubade andmisel kindlamalt esikohale seada riigi huvist tulenev vajadus maavarade uurimiseks ja kaevandamiseks.

3.3.1.7. Oluline on rõhutada, et geoloogilise uuringu tegemine ja maavaravaru arvele võtmine maavarade registris ei anna uuringuloo taotlejale kaevandamise õigust, kuid annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni. Uuringuloo taotlemise ajal ei ole teada, milline on uuringu tulemus. Seetõttu ei saa ka loa andjal olla ammendavat teavet selle kohta, millist toodangut uuritav maavara võimaldab saada ja kas selle kasutamine on majanduslikult põhjendatud. Välistada ei saa võimalust, et sellel alal kaevandamine ei ole uuringutulemusi arvestades põhjendatud.

3.3.2. Geoloogilise uuringu tegemise olulisus Tõdva uuringuruumis

3.3.2.1. Kvaliteetse maapõuealase informatsiooni kogumine ja omamine riigi tasandil on vajalik, et hinnata erinevatesse piirkondadesse maardlate rajamise vajalikkust ja võimalikkust ning konkreetse maardla kasutuselevõtu otstarbekust. VV algatas 23. detsembri 2021. a korraldusega nr 447 Harju maakonna planeeringu maavarade teemaplaneeringu ning selle keskkonnamõju strateegilise hindamise. Harju maakonna planeeringu maavarade teemaplaneeringu koostamise eesmärk on Harjumaal perspektiivsete ehitusmaavarade ja turba uuringualade ning kaevandamisalade paiknemise, samuti olemasolevate karjäärade laiendamise võimaluste kindlaksmääramine. Tõdva uuringuruumis geoloogilise uuringu tegemine annab riigile Harju maakonna planeeringu maavarade teemaplaneeringu koostamiseks ja alade hindamiseks väga olulist informatsiooni nii maavara kvaliteedi kui ka kaevandamistingimuste kohta. EGT Harjumaa uurimistööl on Harju maakonna planeeringu maavarade teemaplaneeringu peamisi alusdokumente, mille alusel koostatakse vajalikud uuringud ja hinnangud.

3.3.2.2. Sobiva maavara leidmisel ja kaevandamisloa võimalikul andmisel oleks Tõdva uuringuruumi materjali esmane võimalik kasutus Rail Balticu Harjumaa trassi ehitus ja kuna Tõdva uuringuruum asub Lõuna-Harjumaal Raplamaale väga lähedal (ca 4 km Rapla maakonna piirist), ka Rail Balticu Raplamaa trassi ehitus. Teede Tehnokeskuse uuringu kohaselt on Rail Balticu raudtee ja selle teenindusteede muldkehade täitematerjali (liiva ja kruusa) vajadus Harju maakonnas 5,6 miljonit m³ ja Rapla maakonnas 3,2 miljonit m³. Transpordiameti viimase prognoosi kohaselt on Rail Balticu liiva ja kruusa vajadus Harju maakonnas sarnane Rapla maakonna vajadusega ehk 3,2 miljonit m³. Arvestades, et Rail Balticu trassikoridori pikkus Harjumaal on 48 km ja Raplamaal 55 km, siis ühe trassikilomeetri kohta on keskmine täitematerjali vajadus Harjumaal ca 66 667 m³ ja Raplamaal ca 58 181 m³. Sobiva maavara leidmisel ja kaevandamisloa võimalikul andmisel tekib võimalus kasutada Tõdva uuringuruumis leiduvat materjali ka Rail Balticu raudteega kaasneva taristu (teenindus- ja juurdepääsuteed, ülesõidud ja -käigud, jaamad, loomapääsud) ehituseks. Näiteks jaamade juures on vaja raudtee muldkeha ehitada laiemaks, kuhu tulevad lisarööpaaparid, ehitada juurdepääsuteed, parklad, jaamahooned, perroonid jm. Kohalike jaamade materjali vajadus on küllalt suur, kuna jaamad tulevad praegu tühjale kohale, kus puuduvad juurdepääsuteed ja taristu.

3.3.2.3. Oluline on asjaolu, et võimalikud varud Rail Balticu trassikoridori vahetus läheduses muudavad nende võimaliku kasutamise suhteliselt soodsamaks võrreldes kaugemal asuvate varudega, seejuures võttes arvesse ka Euroopa Liidu roheleppes tulenevat CO₂ emissiooni vähendamise vajadust ehk mida lähemalt maavara transportida, seda vähem emissiooni. Transpordiameti hinnangul teeb ehitusmaterjalide vedu umbes 100 km kauguselt ehituse maksumuse 20% kallimaks, lisandub ka keskkonnamõju. Tõdva uuringuruum asub kavandatava Rail Balticu trassi vahetus läheduses.

3.3.2.4. Tõdva uuringuruum paikneb ka teiste selliste riiklikult tähtsate ehitusobjektide läheduses, mille ehitamiseks konkreetset maavara vajatakse. Juhul, kui Tõdva uuringuruumis leidub sobivat maavara ja selle kohta antakse hiljem kaevandamisluba, on Transpordiameti hinnangul võimalik seda kasutada riigiteede teehoiukava 2021–2030 riigitee nr 8 Tallinn–Paldiski teedeehitusobjekti Tallinna–Paldiski mnt Harku ristmiku–Keila 2+2 teelõigu, riigitee nr 11 Tallinna ringtee teedeehitusobjekti Valingu–Keila 2+2 teelõigu, riigitee nr 96 Tallinn–Peetri alevik–Tallinn teedeehitusobjekti Tallinna väikese ringtee, riigitee nr 15 Tallinn–Rapla–Türi teedeehitusobjekti Tallinna–Rapla mnt Tallinna piir–Luige 2+2 teelõigu ning riigitee nr 4 Tallinn–Pärnu–Ikla teedeehitusobjektide Kernu–Varbola ja Varbola–Päädeva 2+2 teelõikude ehituseks.

3.3.2.5. Ülekaalukas riigi huvi on koguda ehitusmaavarade olemasolu kohta infot asukohtades, mis paiknevad nende ehitusobjektide läheduses, mille ehitamiseks konkreetset maavara vajatakse. Pikkade distantside massveod on kahjulikud nii majanduslikel, keskkonnakaitselistel kui ka liiklusohutusega seotud põhjustel. Ühtlasi on oluline, et uuringuruumi teenindusala paikneks piirkonnas, kuhu oleks hea juurdepääs ning kus puuduvad looduskaitsealised ja muud piirangud maavarade ratsionaalseks uurimiseks ja kasutamiseks.

3.3.2.6. Tõdva uuringuruum asub Harju maakonnas Saku vallas Tõdva külas riigile kuuluval kinnistul Viimsi metskond 48 (kinnistu registriosa nr 12110250, katastritunnusega 71814:001:0471). Tõdva uuringuruumi teenindusala kattub osaliselt Rail Balticu trassikoridoriga ja raudtee ehitamise raames kavandatava maanteega. MKM on nõustunud geoloogilise uuringu tegemisega Tõdva uuringuruumis, kuid kuni Rail Balticu põhiprojekti valmimiseni on kaevandamine trassikoridoris välistatud, sest see võib mõjutada raudteetrassi ehitust. Tõdva uuringuruumi teenindusala kattub täies ulatuses maaparandussüsteemi KURTNA, TTP-243 (maaparandussüsteemi/ehitise kood 4109610610010/001) maa-alaga. Põllumajandus- ja Toiduamet on kooskõlastanud geoloogilise uuringu tegemise Tõdva uuringuruumis. Tõdva uuringuruumi läänepiir piirneb osaliselt riigimaantee 11240 Tõdva–Hageri teekaitsevööndiga, mille laiuks on 30 meetrit mõlemal pool äärmise sõiduraja välimisest servast. Taotletava uuringuruumi teenindusala läänepiir külgneb vahetult 35–110 kV elektriõhuliini (kõrgepingeliini) L3513:(L35013) (VID kood KP1228233) kaitsevööndiga, kuid kattumist ei ole. Taotletava uuringuruumi teenindusala lahustükkide vahelisel alal kulgeb Kiisa–Alajaama tee nr 7180714, mis on metsatee ja mille äärmise sõiduraja välimine serv jääb uuringuruumi teenindusala lahustükkidest ca 30 m kaugusele. Uuringuruum ei asu tiheasustusalal. Lähim suurim asustusüksus Kiisa alevik jääb uuringuruumist ca 300 m kaugusele lõunasse. Lähimad majapidamised jäävad uuringuruumist ca 100 m kaugusele läände. Tõdva uuringuruum ei asu riigikaitsealise ehitise maa-alal või selle piiranguvööndis, kinnismälestisel, muinsuskaitsealal või selle kaitsevööndis. Samuti ei asu uuringuruum Natura 2000 võrgustiku alal ega looduskaitsealal.

3.3.2.7. KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2, § 6 lõike 4 ning VV 29. augusti 2005. a määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 3 punkti 2 kohaselt tuli keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindangu (edaspidi *KMH eelhindang*) tegemise ajal (27. septembril 2019. a) kehtinud õigusaktide versioonide järgi anda KMH eelhindang geoloogilise uuringu korral, välja arvatud liiva ja kruusa uuringutel maismaal. Kuna liiva ja kruusa geoloogilised uuringud ei kuulu nimetatud määruse tegevuste hulka, mille korral tuleb anda KMH eelhindang, ei koostanud Keskkonnaamet Tõdva uuringuloa menetluses KMH eelhindangut.

3.3.2.8. Kaalunud eespool esitatud argumente ja võrrelnud riigi huvisid kohaliku omavalitsuse üksuse huvidega, on VV seisukohal, et Tõdva uuringuruumis geoloogilise uuringu loa andmine on põhjendatud ja vajalik ning esineb ülekaalukas riigi huvi saada informatsiooni ehitusmaavarade paiknemise kohta asukohas, mis paikneb nende riiklikult tähtsate ehitusobjektide läheduses, mille

ehitamiseks konkreetset maavara vajatakse. MKM on menetluse käigus vastanud Saku Vallavolikogu ja kohalike elanike vastuväidetele. Menetlust on selgitatud ka käesoleva korralduse seletuskirjas.

4. OTSUS

Tuginedes MaaPS § 35 lõikele 3 ja asjaolule, et esinevad korralduses kirjeldatud ülekaalukad riigi majandus- ja keskkonnahuvid maavara uurimiseks, nõustub Vabariigi Valitsus Tõdva uuringuruumis maavara geoloogilise uuringu tegemiseks uuringuloa andmisega. Uuringuloa andmise otsuse teeb ja loa tingimused seab Keskkonnaamet.

5. VAIDLUSTAMISVIIDE

Korraldust on võimalik vaidlustada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul korralduse Riigi Teatajas avaldamise päevast arvates.

6. KORRALDUSE TEATAVAKS TEGEMINE

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil teha korraldus teatavaks kõigile menetlusosalistele ja teadaolevatele huvitatud isikutele, sh AS-le Tariston, Saku vallale, Riigimetsa Majandamise Keskusele, osäühingule Rail Baltic Estonia ja MTÜ-le Kodukoht Kiisa ning samuti taotletava alaga piirnevate kinnistute omanikele.

Kaja Kallas
Peaminister

Taimar Peterkop
Riigisekretär